

vegir at røkka hesum máli. Ofta verður sagt, at føroyskar bókur standa ikki mál við útlendskar, sjáldnari hoyrir tú, at arbeiðsumstøðurnar hjá føroyskum rithøvundum als ikki kunnu samanberast við hvussu umstøðurnar eru aðra staðni. Í Føroyum arbeiða skrivandi fólk í brotum. Tú sleppur aldri longri inn í tekstin enn tíðin loyvir tær. Og tað ávirkar eyðsæð úrslitið. Eg havi eina skaldsøgu liggjandi, men eg hætti mær ikki undir hana fyrr enn eg havi ráð at keypa mær fri.

- Alt ov avmarkaðar starvslønir muna ikki nóg væl. Tað leggur eitt alt ov stórt trýst á teg sum høvund. Arbeiðir tú til dømis við eini skaldsøgu, sum tú skalt verða liðug við til eina ávísa tíð, verða tað ólivilig líkindi at fáa nakað frá hondini. Øll eygu verða vend imóti tær og fólk fara at sera spurnartekin við, um nakað kemur burtur úr, sigur Lydia Didriksen.

Øll gera sítt besta

Í sambandi við handanina av Mentunar-virðisløn landsins, sum á fyrsta sinni varð latin fyri tveimum vikum síðani segði landsstýrismaðurin í mentamállum, Signar á Brúnni, at hann vónaði at virðislønin fór at styrkja føroyskt mentanarlív.

- Eg trúgvi, at starvslønir til rithøvundar og listafólk høvdu komið betri við. Tað er arbeiðsfrið okkum tørvur. Hinvegin haldi eg, at tað er gott at fáa eitt herðaklapp, men eg trúgvi ikki, at ein slík virðisløn fær skrivandi fólk at kíta seg meir og skriva betri fyri at koma uppá tal at verða heiðrað. Eingin skrivur fyri at verða heiðraður. Tá ið tú situr og skrivur gert tú títt besta út frá tínum førleika. Tá ið handritið er liðugt heldur tú, at tað kann ikki verða betri, annars hevði tú ikki slept ú. Ein heiðursløn ger hvørki frá ella til. Men tað er avgjørt gott, at tæy, ið hava avrikað nakað, sum øll hava gleði av, fáa herðaklapp.

- At fáa góðar bókmentir, góða myndlist ella hvat tað skal vera er ein samfelagsuppgáva. At skriva barnabækur til dømis kann aldri vera eitt fírt, tað er ein samfelagsuppgáva, tí tað hevur so ótrúliga stóran týdning at børn hava føroyskar bækur at lesa. Vit skulu so stutt aftur í tíðina, tá ið børn einki høvdu at lesa á føroyskum. Skrivandi fólk liva frá hondini í munni. Fyri eitt handrit eg havi skrivað gjøgnum eitt lítið ár fái eg eina góða vikuløn burturúr.

- Ein eldri næmingur spurdi meg ein dagin, hvussu nógv eg fekk fyri at skriva eina bók. Grundin til at hann spurdi so var, at vit júst høvdu lisið eina søgu frá 1884 eftir svenskan rithøvund, sum noyðist at arbeiða sum lærari fyri at breyðfóða seg og sína familju. Eg segði honum, hvør samsýningin er, og tá ið hann hevði sodnað svarið segði hann, at so dugdi hann als ikki at siggja, at tað var nøkur framtíð í tí at skriva.

Tá ið umstøðurnar eru so vánaligar, hvat fær so fólk at skriva kortini?

- Tað hevur í grundini einki við pengar at gera. Eg havi tað soleiðis, at okkurt, eitthvørt eg siggi ella hoyri fær nakrar tankar í gongd. Soleiðis verður ein mynd hangandi í høvundinum og huginur á mær í langa tíð og so mál eg skriva hana. Tað órógvir teg líka til tú setur teg at skriva, so fara tankarnir í gongd. Ein onnur verð veksur innan í tær, búnað og so mást tú hava hana út. Akkurát sum at eiga eitt barn. Munurin er kortini, at tá ið tú hevur slept bókini er hon úti av verðini.

- At skriva er sálárbót. Tað hevur stóran týdning fyri meg og eg verði glað. Sjálv prosesin at skriva, henda kenslan at søkja niður í teg sjálva og verða púra uppslúkað har tú bara ert. Tá ið tú skrivur arbeiðir tú teg gjøgnum nakrar sálárføðiligar prosesir í tí tú skapar søguna, har tú sjálv skalt gjøgnum eitt sannkenning saman við søguni.

- At skriva til børn og ung er nakað serligt, í lesaraskarin letur frætta frá sær. Tað er ein fyrirminur, sum føroyskir rithøvundar hava av at liva í eini smáaod. Foreldur og børn, ung, næmingar og

- Alt ov avmarkaðar starvslønir muna ikki nóg væl. Tað leggur eitt alt ov stórt trýst á teg sum høvund. Arbeiðir tú til dømis við eini skaldsøgu, sum tú skalt verða liðug við til eina ávísa tíð, verða tað ólivilig líkindi at fáa nakað frá hondini. Øll eygu verða vend imóti tær og fólk fara at sera spurnartekin við, um nakað kemur burtur úr, sigur Lydia Didriksen

Mynd: Alvar Haraldsen.

lærarar koma ofta og siga teirra hugsan um bókina. Tað fløvar, tí tað veist tú, at bókini er á lívi, at hon verður lísín. Og tað er virðisløn í sær sjálvum og so var tað alt stríðið vert. Og eg vil siga tað soleiðis, at kunnu mínar bækur kveikja lesihugin og skapa lesigleði og kanska harafturat menna lesiførleikan hjá børnum og ungum, ja, so býr ein virðismikil framtíð í tí at skriva.

- Mín varhugi er, at føroyskar barnabækur verða nógv lísar, og næmingar í framhaldsdeildunum eru ógvuliga grammir eftir teim nýggju bókunum. Men so vil eg eisini siga, at summar av teim týddu bókunum bara verða lísar av teimum fáu, ínar týddar bækur, men har málið er ein forðing, tí tað er ov tungt. Sjálf undrist eg mangan á málið hjá týðarunum, teir hava ikki hugsað nógv væl um, hvørji tæy eru sum skulu lesa bókurnar. Hátíðarlig, eldri orð og orðasaman-setingar. Sjálfandi skulu lesararnir eisini læra nøkur nýggj orð, men bókurnar nýtast ikki at vera so gjøgnumsurðar av teimum.

- Tað sýnist at vera ein tendensur tann vegin, at bólkurin av málsliga veikum næmingum veksur. Børn sum ikki duga at greiða frá og sum ikki hava orðatilfarið. Tað eru tekin um, at tað verður lisið og fortalt minni og minni fyri børnum. Hesi viðurskifti eiga at verða kannað, slíkar kanningar verða gjørðar í øllum øðrum londum. Lesingin er so grundleggjandi fyri børnin, at tað eigur at verða satsað meir. Eitt átak átti at verði gjørt fyri lesingini. Eg ivist ikki í, at øll foreldur vilja børnum sínum tað allar besta, men eg eri ikki viss í, at øll foreldur vita, hvussu stóran týdning tað hevur at lesa og siga frá fyri smáum børnum, sigur Lydia Didriksen.

Eitt bókmentaráð

Sum fyrrverandi formaður í Rithøvundafelagnum hevur Lydia Didriksen nakrar tankar um, hvussu umstøðurnar hjá rithøvundum kundu verði og hvørji ástøk høvdu munað. Eitt soleiðis bókmentaráð hevði verið ein vegin at ganga. Danir

finu í 1996 eina bókmentalog og eitt bókmentaráð at fremja lógina. Endamálið við tí er at styðja bókmentir og atgongdina til bókmentir umframt at spreidda danskar bókmentir í útlandinum. Økið lógin virkar innan fyri eru danskar og týddar fagurbókmentir, her undir prosa, lýrikk, dramatikk, barna- og ungdomsbókmentir umframt yrkisbókmentir. Við hesum fyri eyga er bókmentaráðið stovnað. Tey ið manna ráðið eru bókavörðir, rithøvundar, bókmentaføðingar og onnur. Ráðið fær eina ávísa upphædd á hvørjum ári, sum verður litað í ymsar puljur, og á hvørjum ári ger ráðið eina virkisætlan, sum mentamálaráðharrin góðkennir. Ráðið letur pengar til eitt nú ferðalegatar til týðarar og arbeiðslegatar til dramatíkarar. Ein partur av upphæddini verður brúktur til at stuðla verkætlanum, endurútgávu av donskum klassikarum, at formidla skaldskap hjá ungum, skeiðvirksemi hjá rithøvundafeløgnum, og upplestri hjá rithøvundum. Peningur verður eisini brúktur til at stuðla útbúgvungum hjá týðarum, bókmentakritikk og bókmentapolitikk. Samlaða upphæddin bókmentaráðið ræður yvir er ikki ætlað at verða spjodd út til ymsu tiltøkini. Einasti móguleiki føroyingar hava at søkja stuðul úr er Mentunargrunnur Føroya Løgtings. Har kunnu øll søkja og flestu umbønirnar verða gingnar á møti.

- Danir satsa meiri málráttáð, meðan vit stuðla meiri breitt. Eg dugi ikki at siggja nakra meining í, at Mentunargrunnurin skal stuðla so breitt. Heldur átti grunnurin at stuðla meiri miðvíst - í tráð við danska bókmentaráðið. Vit eiga at hyggja eftir, hvat er yrkismentan og hvat er áhugamentan og so byta upp. Grunnurin kundi til dømis verið tvíbyttur í tvær puljur eina til yrkismentan og eina til áhugamentan, sigur Lydia Didriksen.

- Eg havi skilt, at Mentamálastýrið hevur í umbúna at seta starvslønir í verk, ið bara fevna um 3-6 mánaðir. Tað boðar ikki frá góðum. Tað er næstan verri enn einki, tí tað er so ógilega trupult at hava eina so stutta freis hangandi yvir høvundinum. Starvslønirnar skulu vera ymskar í

longd eins og í grannalondunum. At fáa starvsløn í 3-6 mánaðir fáa vit ikki betri skaldskap av.

Grønlandingar arbeiða nú av øllum alvi at fáa sett eina bókmentalog um bókmentarál í gildi í Grønlandi.

- Grønland satsar nógv uppá rithøvundarnar og grønlandskar bókmentir. Grønlandskar rithøvundafelagið hevur ikki fleiri limir enn okkara, um teir 90 limirnar, men tæy fáa 150.000 krónur frá landsstýrinum at arbeiða við. Tað hevði verið hugaligt, um ein líknandi bókmentalog og eitt bókmentaráð varð sett á stovn í Føroyum, sigur Lydia Didriksen at enda í tálali.

Ritverk Lydiu:

Frostrósan, stuttsøga, skrivað í 1986 í sambandi við stuttsøgukapping sum Kvinnutíðindi skrivaðu út. Søgur frá hesi kapping eru prentaðar í bókini *Frostrósan og aðrar søgur*, ið Føroya Skúlabókagrunnur gav út í 1987.

Skuggar, ungdomsskaldsøga, sum Bókadeild Føroya Lærarafelags gav út í 1990.

Gráglómur, stuttsøgusavn, sum Meginfelag Føroyskra Studenta gav út í 1993. Fleiri av hesum søgum eru týddar til onnur mál, t.d. íslendskt, norskt, danskt, svenskt, enskt og portugisiskt, og eru givnar út í søvnnum.

Síðri Tóri og lítla Lív, søga til smærri børn sum Bókadeild Føroya Lærarafelags gav út í 1997.

Hvør vil eiga myrkið, ungdomsskaldsøga sum Bókadeild Føroya Lærarafelags gav út í 1998.

Kom og skriva I, 1996, Kom og skriva II frá 1997 og Kom og skriva III, 1998/99

Harumframt eru stuttsøgur prentaðar í Birtung og Brá